

## Tajriba Guruhidagi Sigirlarning Laktatsiyasining Kechish Xususiyatlari

*M. Nortasheva<sup>1</sup>, Sh. Suyunov<sup>2</sup>, M. Bekqulov<sup>3</sup>, M. Tuyg'unov<sup>4</sup>, K. Zulfiqarov<sup>5</sup>*

**Annotatsiya:** Ushbu maqola sigirlarning sutdorlik koeffitsientini aniqlash to'g'risidagi ilmiy ma'lumotlar tahlili bayon ettirilgan.

**Kalit so'zlar:** sutdorlik, sut yog'i, oqsili, sut chiqimi, sut miqdori, doimiylik koeffitsienti

Tajriba uchun o'xshashlik asosida, genetik kelib chiqishi, jinsi, yoshi bo'yicha bir xil bo'lgan qora-ola golshtin va simmental zotlariga mansub ikkinchi tugimdagi sigirlardan 15 boshdan 30 bosh tanlangan. Sigirlarni ishlab chiqarish tipi, naslchilik ishlarining natijalariga asosan ko'z bilan chamalab baholash va sutdorlik koeffitsientini aniqlash orqali ajratilgan.

Sigirlarning sutdorlik koeffitsientini aniqlash, ularni mahsuldorlik ko'rsatkichlariga qarab baholashda va sigirlarni sut mahsuldorligi bo'yicha tanlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Shuning uchun ham tadqiqotlarimizda ushbu ko'rsatkich hisoblab chiqilgan va 1-jadvalda havola qilingan.

1-jadval ma'lumotlarini tahlili shundan dalolat beradiki, laktatsiya mobaynida olingan sut miqdori bo'yicha, II tajriba guruhidagi ikkinchi tug'umdagi o'z tengqurlari, I tajriba guruhidagi sigirlarga nisbatan ustivorlik qilishgan. Xuddi shuningdek, sigirlarning 3 oylik laktatsiyadagi tirik vazni bo'yicha ham, II guruh hayvonlari foydasiga 5,6 kg ni tashkil qilgan.

Ma'lumki, sigirlarning sutdorlik koeffitsienti olingan sut miqdorini, sigirlarning tirik vazniga bo'lish yo'li bilan aniqlanadi. Bizning tadqiqotlarimizda, I tajriba guruhidagi sigirlarni sutdorlik koeffitsienti 924,4 kg ga teng bo'lgan. Bu ko'rsatkich II guruhdagi sigirlarda 932,9 kg ni tashkil qilgan. Farq II guruh sigirlari foydasiga 8,5 kg yoki 0,9 foizga tengdir. Shuni ta'kidlash lozimki, har 100 kg ga to'g'ri kelgan sut miqdori konstitutsiya tiplaridan qat'iy nazar har ikkala guruhda ham yuqori darajada bo'lgan.

Har 100 kg tirik vazn hisobiga ishlab chiqarilgan 4 % li sut miqdori tajriba guruhlaridagi sigirlarga shunga mutanosib ravishda: 887,4 va 897,9 kg ga teng bo'lgan. Ushbu ko'rsatkich bo'yicha guruhlararo farq, II tajriba guruhidagi sigirlar foydasiga 10,5 kg yoki 1,2 foizni tashkil qilgan.

Har 100 kg tirik vaznga to'g'ri keladigan sut yog'i chiqimi va sut oqsili chiqimini hisoblash ham muhim hisoblanadi, shularni e'tiborga olib ushbu ko'rsatkichlar aniqlangan. Shuni ta'kidlash lozimki, ushbu ko'rsatkichlar bo'yicha guruhlararo farq sezilarli darajada bo'lmagan va tegishli 0,4 va 1,8 kg ga teng bo'lgan.

### 1-jadval Tajriba guruhlaridagi sigirlarning sutdorlik koeffitsienti, (n=10)

Ko'rsatkichlar	Guruhlar			
	I		II	
	X±S <sub>x</sub>	C <sub>v</sub> ,%	X±S <sub>x</sub>	C <sub>v</sub> ,%
Sut miqdori, kg	4647,0±48	7,12	4741,7±45	6,74
Tirik vazni, kg	502,7±6,0	4,52	508,3±5,7	3,9
Sutdorlik koeffitsienti, kg	924,4±22,41	8,20	932,9±22,04	14,9
Har 100 kg tirik vaznga ishlab chiqarilgan:				
4 % li sut, kg	887,4±20,9	5,6	897,9±14,8	4,9

<sup>1</sup> Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

<sup>2</sup> Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

<sup>3</sup> Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

<sup>4</sup> Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti

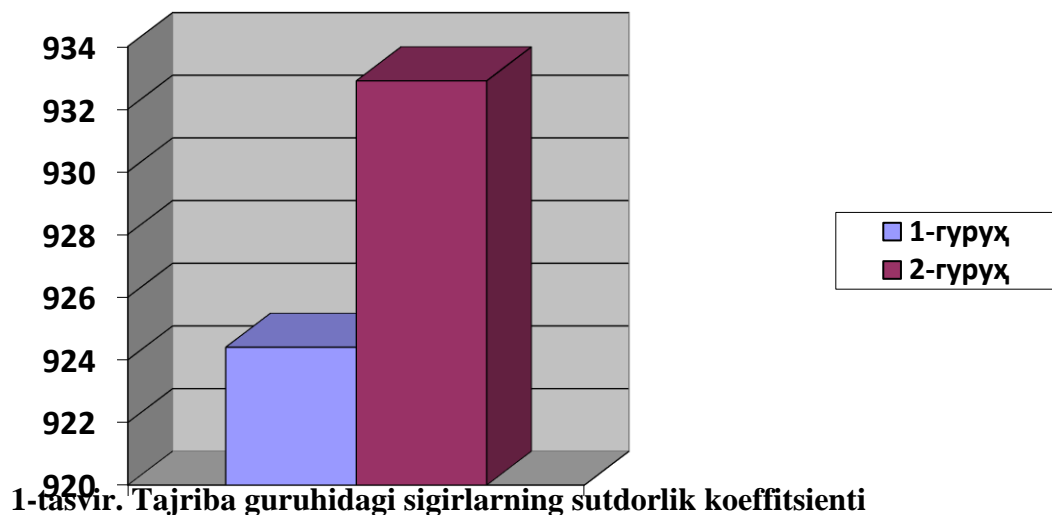
<sup>5</sup> Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti



Sut yog‘i chiqimi, kg	35,5±0,68	5,8	35,9±0,94	5,8
Sut oqsili chiqimi, kg	33,8±1,11	5,6	32,0±0,95	5,1

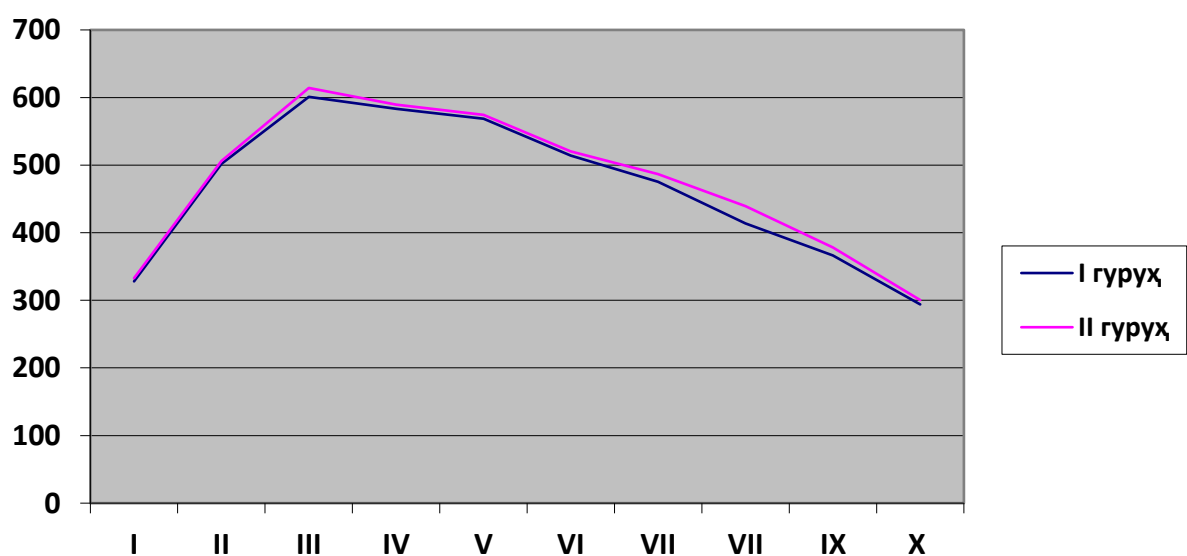
Tajriba guruhlaridagi sigirlarning sutdorlik koeffitsientini mantda keltirilgan 1-tasvirdan ham bilish mumkin.

Tadqiqotlarimizda olingan ma‘lumotlar O.Basanov, A.Ershova (2005), M.E.Ashirov (2017), J.Xo‘jamovlarning (2018) ilmiy ishlarida olingan natijalariga mos kelishi bilan ajralib turadi.



Shunday qilib, sigirlarning konstitutsiya tiplaridan qa‘tiy nazar, har 100 kg tirik vaznga ishlab chiqarilgan sut miqdori, 4 % li sut, sut yog‘i chiqimi va sut oqsili chiqimi har ikkala tajriba guruhidagi sigirlara yuqori darajada bo‘lgan. Bu esa sigirlardan foydalanish samarali va yuqori mahsuldor podalar yaratishda muhim omil ekanligidan dalolat beradi.

Ma‘lumki, sigirlarning sog‘in davrining kechish xususiyatlarini baholashda va tahlil qilishda, laktatsiya egri chizig‘ini o‘zgarishi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu quyidagi 2-tasvirda ifodalangan. Tasvirdan ko‘rinishicha har ikkala tajriba guruhlaridagi sigirlar laktatsiyasining oltinchi oyigacha yuqori darajadagi sut mahsuldorligini saqlab, shundan so‘ng uning oyma-oy pasayish tendetsiyasi kuzatilgan.



2-tasvir. Tajriba guruhlaridagi sigirlarning laktatsiyasi egri chizig‘ini oylar kesimida o‘zgarishi.



**Xulosa.** Ma'lumki, sigirlarning sog'in davrining kechish xususiyatlarini baholashda va tahlil qilishda, laktatsiya egri chizig'ini o'zgarishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Tajriba guruhlaridagi sigirlarning laktatsiyadan qat'iy nazar, har 100 kg tirik vazni hisobiga sut maxsuloti chiqimi yuqori darajada bo'ldi. Bunday sigirlardan foydalanish samaradorligini oshirishda hamda yuqori sarmahsul podalar yaratishda muhim omil ekanligidan dalolat beradi.

#### **Foydalanilgan adabiyotlar.**

1. Sobirov P.S., Kaxarov.A.K., Do'stqulov S.D. CHorva mollarini urchitish. Toshkent. 2003. 352 b.
2. M.X.Dusmuxammedova, U.N.Nosirov. Toshkent atrofida chorcachilik fermer xo'jaliklar podasini golshtinlashtirish va sersut qilish texnologiya usullarida sut maxsuldorligini oshirish. //Zooveterinariya. 2012 № 7. 30 -31 b.
3. Nosirov U.N. va boshqalar. SHaxsiy, yodamchi va dehqon xo'jaliklarida zoti yaxshilangan maxalliy yosh qoramollarning o'sish va rivojlanishi. //Zooveterinariya. 2012. №11. 33-35 b.
4. Nortasheva, M., & Narbayeva, M. K. (2022). QORAMOLLARNI PODANI QAYTA TO'LDIRISH XUSUSIYATLARI. *AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIIY JURNALI*, 605-607.
5. Nortasheva, M. A., & Nurmuhammedov, S. (2022). O'RGANILAYOTGAN SIGIRLAR ELINING MORFO-FUNKSIONAL XUSUSIYATLARI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 1(2), 1-3.
6. Nomozov, H. I., Nortashyeva, M., & Narbayeva, M. K. (2023). DEPENDENCE OF LIVE WEIGHT OF MILK YIELD OF HOLSTEIN COWS. *Modern Science and Research*, 2(5), 424-428.
7. Nomozov, H. I., Nortasheva, M., & Narbayeva, M. K. (2023). GOLSHTIN ZOTLI SIGIRLARNING HAR 100 KG TIRIK VAZN HISOBIGA SUT MAHSULOTI ISHLAB CHIQRISH KURSATKICHLARI. *AMALIY VA TIBBIYOT FANLARI ILMIIY JURNALI*, 25-30.
8. Nortasheva, M. A., Shomatov, S., & Xasanova, U. (2022). TAJRIBA GURUHLARDAGI SIGIRLARNING SUT MAHSULDORLIGI KO'RSATKICHLARI. *Yosh Tadqiqotchi Jurnali*, 1(2), 28-30.

